

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015 – ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Ως επιρροές απ' το δημοτικό τραγούδι εντοπίζουμε:

α) την εμπύκωση των αφύκων: «*Εκοίταξε τ' άστέρια, κι εκείνα άναγαλλιάσαν καί τήν άχτινοβόλησαν καί δέν τήν έσκεπάσαν*». Στη θέα της Φεγγαροντυμένης ακόμα και τα άψυχα εμπυκώνονται και σκιρτούν από χαρά, καθώς με την υπερφυσική της δύναμη επηρεάζει τη φύση ·

β) την παράσταση του αδιανόπτου καθ' υπερβολήν: «*Τότε από φῶς μεσημερνό ή νύχτα πλημμυρίζει*». Η παρουσία της Φεγγαροντυμένης μετατρέπει το φυσικό τοπίο σε μεταφυσικό.

γ) Τη σύνθεση των στοιχείων ανά τρία σε κατιούσα κλιμάκωση (κατά Καψωμένο) «*Κάν σε ναό ζωγραφιστή ... το γάλα της μητρός μου*» (Από την πιο πρόσφατη στην πιο ξεχασμένη ανάμνηση). Η μορφή της Φεγγαροντυμένης φέρνει στο νου του ήρωα μια τριπλή ξεχασμένη ανάμνηση που τον συνταράζει.

B1. Η εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης συνοδεύεται από υπερκόσμια φωτοχυσία, που μετατρέπει το φυσικό τοπίο σε μεταφυσικό. Στο ποίημα ο στίχος 13/3[20] «*έτρεμε το δροσάτο φῶς στη θεϊκιά θωριά της*» με το σχήμα συναισθησίας και την αντίθεση που εμπεριέχει αυτός αποδίδει τον υπερκόσμιο φωτισμό που περιβάλλει τη θεϊκή μορφή της Φεγγαροντυμένης και δημιουργεί την εντύπωση του θαυμαστού, καθώς τονίζει την αντίθεση που ακολουθεί (Στά μάτια της τά ολόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της). Στη συνέχεια, ο στίχος 2/4[21] «*και την άχτινοβόλησαν και δέν τήν έσκεπάσαν*» κλιμακώνει την υπερκόσμια φωτοχυσία, η οποία κορυφώνεται στο στίχο 7/4[21] «*τότε από φῶς μεσημερνό ή*

νύχτα πλημμυρίζει» και στο στίχο 8/4[21] «κι ή χτίσις ἔγινε ναός που ὀλοῦθε λαμπυρίζει» τονίζοντας πως η φύση μεταμορφώνεται από κάτι υλικό σε ένα χώρο, όπου η ψυχή μπορεί να λατρέψει το Θεό (εδώ θίγεται το θέμα του χριστιανικού ανιμισμού).

B2.

α)

- Στίχοι 1-4 5[22] : «Εχαμογέλασε γλυκά ... ἐγὼ τὴν εἶδα».

1^ο χρονικό επίπεδο: Ο χρόνος του ναυαγίου και της θαυμαστής εμπειρίας.

Η Φεγγαροντυμένη ως ένδειξη συμπαράστασης στον Κρητικό, του «δωρίζει» ένα δάκρυ της.

- Στίχοι 16-20: «Με δύναμη που δέν εἶχα ... π' ἀλαίμαργα πατοῦσα».

2^ο χρονικό επίπεδο: Η προϊστορία του ήρωα στην Κρήτη (συνιστά ανάληψη). Τονίζεται το ηρωικό παρελθόν του ήρωα και η συμμετοχή του στη μάχη του Λαβυρίνθου (καλοκαίρι του 1823). Επιβεβαιώνεται, συνεπώς, το ιστορικό υπόβαθρο του ποιήματος. (ότι δηλαδή πραγματικά ιστορικά γεγονότα της Κρητικής Επανάστασης του 1821-1824 αποτέλεσαν την πηγή έμπνευσης του Σολωμού).

- Στίχοι 5-14: «Ἐγὼ ἀπὸ κείνη τὴ στιγμὴ ... κι ἀμέσως γαληνεύει».

3^ο χρονικό επίπεδο: Η ζωή του ήρωα ως πρόσφυγας μετά το ναυάγιο και το χαμό της κόρης. Η επίδραση της Φεγγαροντυμένης αλλάζει το ήθος του Κρητικού που από φιλοπόλεμος γίνεται ειρηνόφιλος. Το όραμα της Φεγγαροντυμένης του δίνει δύναμη και πρεμία να αντιμετωπίζει τους εφιάλτες που τον βασανίζουν.

β) Η οπτασία γυρίζει το κεφάλι της προς τον ήρωα και προσπλώνει το βλέμμα της πάνω του, όπως η βελόνα της πυξίδας δείχνει κατά το Βορρά. Αξίζει τον κόπο να σταθεί κανείς σ' αυτή την παρομοίωση. Ψάχνοντας ο ποιητής για έναν έντονο

τρόπο να δείξει πως η ματιά της οπτασίας είχε μαγνητίσει τον ήρωα, αναφέρεται στην «πετροκαλαμίθρα», ένα είδος πρωτόγονης μαγνητικής βελόνας από καλάμι, που οι ναυτικοί χρησιμοποιούσαν τότε για τον προσανατολισμό τους και για να ομοιοκαταληκτήσει χρησιμοποίησε την ασυνήθιστη λέξη «ρείθρα» (ωκεάνια ρεύματα). Την εποχή του Σολωμού ο κόσμος ενδιαφερόταν πολύ για τις φυσικές αλλά και τις πνευματιστικές δυνάμεις του ηλεκτρομαγνητισμού. Την Φεγγαροντυμένη φαίνεται να την ελκύει ο Κρητικός μαγνητικά και να είναι η μαγνητική ματιά της, που τον βάζει σε μια κατάσταση ύπνωσης – έκστασης...

Γ1.

α) Ο ήρωας στη διάρκεια αυτού του αμοιβαίου βλέμματος – έλξης με την οπτασία κάνει διάφορες σκέψεις-υποθέσεις, καθώς αισθάνεται ότι την έχει ξαναδεί στο παρελθόν είτε ζωγραφισμένη σε ναό (θρησκευτικό βίωμα) είτε πως είναι εφηβική ερωτική φαντασίωση είτε πως είναι μια νηπιακή φαντασίωση, που του εμφανίστηκε σε όνειρο, όταν ακόμα βύζαινε το γάλα της μάνας του. Ό,τι και να' ναι μοιάζει ν' αντιπροσωπεύει κάποια γλυκιά και από καιρό ξεχασμένη ανάμνηση. Οι παραπάνω υποθέσεις τοποθετούμενες κλιμακωτά κατά την κατιούσα κλίμακα (θρησκευτικό, ερωτικό, παιδικό βίωμα) δείχνουν όλες μια μορφή εξάρτησης και αφιέρωσης του ανθρώπου σε μια ανώτερη δύναμη, άρα απάρνηση της ατομικότητάς του (Ε. Καψωμένος).

β) Το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης που νοιώθει ο ήρωας στο χέρι του, προτού εξαφανιστεί αυτή, δίνει αφορμή και πάλι για μια παρέκβαση απ' το παρόν της ιστορίας με την πρόληψη των στίχων 5-8. Το χέρι που δέχτηκε το δάκρυ δεν είναι πια το χέρι που έψαχνε για μαχαίρι μόλις αντίκριζε τον Τούρκο. Αντί να το χρησιμοποιεί στη μάχη, το απλώνει ζητιανεύοντας απ' τον περαστικό διαβάτη, που κι αυτός συγκινείται μέχρι δακρύων απ' το αξιολύπητο θέαμα του Κρητικού. Ο ήρωας μεταμορφώνεται, χάνει εντελώς το αγωνιστικό και επιθετικό ήθος τού πολεμιστή και η ύπαρξή του παίρνει μια στάση ένδειας που ζητά την πλήρωσή της μέσα στην αγάπη του άλλου. Η εμπειρία της φεγγαροντυμένης αντιπροσωπεύει

για τον ήρωα τη μείζονα αποκάλυψη, η οποία θα ανατρέψει μέσα του την ιεράρχηση των αξιών που μέχρι τότε όριζε τη συμπεριφορά του.

Δ1. Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν τις εξής ομοιότητες:

- Και στα δύο μια γυναικεία υπερφυσική μορφή ως οπτασία εμφανίζεται στον ήρωα, η οποία στον μεν «Κρητικό» είναι η Φεγγαροντυμένη που παραπέμπει όμως σε νεράιδα, στο δε παράλληλο είναι νεράιδα.
- Ακόμα, την παρουσία αυτών των μορφών συνοδεύει φωτοχυσία (έτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της / τά κάλλη τ' ἀπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα), ενώ και οι δύο επηρεάζουν τη φύση (έκοίταξε τ' ἀστέρια... δέν τήν έσκεπάσαν/ Άνατρίχιαζ' ή θάλασσα ... χρυσές στό πέρασμά τους).

Ως διαφορές επισημαίνονται:

- Η εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης γίνεται ξαφνικά και γρήγορα, καθώς φαίνεται να ξετυλίγεται μέσα απ' το φεγγάρι (καί ξετυλίγει όγλήγορα κάτι πού έκεϊθε βγαίνει), ενώ η νεράιδα του παράλληλου ποιήματος εμφανίζεται να προβάλλει αργά πίσω από τα βράχια (Άπό τα βράχι 'ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι ... ένα κορμί παρθενικό, γυμνό άργοπροβάλλει.)
- Η Φεγγαροντυμένη επιδρά στη φύση και κάνει τη νύχτα να πλημμυρίζει μεταφυσικό φως (τότε από φῶς μεσημερνό ή νύχτα πλημμυρίζει), ενώ στη θέα της νεράιδας χάνεται το φως (ο ήλιος έσκυθρώπιασε μπροστά στά τόσα κάλλη).
- Το βλέμμα της Φεγγαροντυμένης είναι επιβλητικό ,καθώς επηρεάζει τη φύση και τον ήρωα (έκοίταξε τ' αστέρια κι εκείνα άναγαλλιάσαν / τήν κοίταζα ό βαριόμοιρος μ' έκοίταζε κι εκείνη. Έλεγα πώς τήν είχα ίδει πολύν καιρόν όπίσω...), ενώ της νεράιδας είναι φοβισμένο (καί βλέμματα όλόγυρα σκορπάει φοβισμένα / τα μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοίταζουν).

Επιμέλεια: Πατέρα Αγγελική

Χατζιωάννου Σοφία